

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 7ης Ιουνίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 2001/42/ΕΚ – Άρθρο 2, στοιχείο α' – Έννοια των “σχεδίων και προγραμμάτων” – Άρθρο 3 – Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων – Περίμετρος αστικού αναδασμού – Δυνατότητα παρεκκλίσεως από κανόνες πολεοδομικού σχεδιασμού – Τροποποίηση των “σχεδίων και προγραμμάτων”»

Στην υπόθεση C-160/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) με απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Μαρτίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Raoul Thybaut,

Johnny De Coster,

Frédéric Romain

κατά

Région wallonne,

παρισταμένων των:

Commune d'Orp-Jauche,

Bodymat SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešič, πρόεδρο τμήματος, Α. Rosas, C. Toader (εισηγήτρια), Α. Prechal και Ε. Jarašiusas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 30ής Νοεμβρίου 2017,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο R. Thybaut, εκπροσωπούμενος από τους B. Cambier, F. Hans και J. Sambon, avocats,
- οι J. De Coster και F. Romain, εκπροσωπούμενοι από τους B. Cambier και F. Hans, avocats,
- η Bodymat SA, εκπροσωπούμενη από τους F. Evrard, M. Scholasse και F. Haumont, avocats,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Jacobs, L. Van den Broeck και J. Van Holm, επικουρούμενες από την B. Hendrickx, avocate,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Nymann-Lindegren,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Hermes, F. Thiran και C. Zadra,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιανουαρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ 2001, L 197, σ. 30, στο εξής: οδηγία ΣΕΠΕ [στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων]).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των Raoul Thybaut, Johnny De Coster και Frédéric Romain και της Région wallonne (Περιφέρειας της Βαλονίας), σχετικά με το κύρος της αποφάσεως της Κυβερνήσεως της εν λόγω περιφέρειας, της 3ης Μαΐου 2012, περί καθορισμού περιμέτρου αστικού αναδασμού σχετικά με μια περιοχή του Commune d'Orp-Jauche (Δήμου Orp-Jauche, Βέλγιο) (*Moniteur belge* της 22ας Μαΐου 2012, σ. 29488, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας ΣΕΠΕ:

«Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών διαστάσεων στην προετοιμασία και έγκριση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στα κράτη μέλη, διότι εξασφαλίζει ότι οι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των σχεδίων και προγραμμάτων λαμβάνονται υπόψη κατά την εκπόνησή τους και πριν από την έγκρισή τους.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Στόχοι», προβλέπει:

«Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας ότι, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, θα γίνεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα σχέδια και προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

α) ως “σχέδια και προγράμματα” νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή [Ένωση], καθώς και οι τροποποιήσεις τους:

- που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και
- που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων,

β) ως “εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων” νοείται η εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, η διεξαγωγή διαβουλεύσεων, η συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων καθώς και η παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9·

[...].»

6 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής»:

«1. Πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, για σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στις παραγράφους 2 έως 4, και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα:

α) τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας [2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 2012, L 26, σ. 1)][...].

3. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 2 σχέδια και προγράμματα που καθορίζουν τη χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο και οι ήσσονες τροποποιήσεις των αναφερόμενων στην παράγραφο 2 σχεδίων και προγραμμάτων υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων μόνον όταν τα κράτη μέλη αποφασίζουν ότι ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

[...].»

- 7 Το άρθρο 5 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Περιβαλλοντική μελέτη», διευκρινίζει, στην παράγραφο 3:
- «Κάθε σχετική διαθέσιμη πληροφορία όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον, η οποία προήλθε από κάποιο άλλο επίπεδο λήψης αποφάσεων ή από άλλη κοινοτική νομοθεσία, μπορεί να χρησιμοποιείται για την παροχή των πληροφοριών που περιέχονται στο παράρτημα Ι.»
- 8 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Διαβουλεύσεις», ορίζει:
- «1. Το προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα και η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με το άρθρο 5 τίθενται στη διάθεση των αρχών, που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, και του κοινού.
2. Στις αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3 και στο κοινό που αναφέρεται στην παράγραφο 4 δίδεται έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία.
3. Τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές με τις οποίες πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις και οι οποίες, ενόψει των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να ενδιαφέρονται για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των σχεδίων και προγραμμάτων.
4. Τα κράτη μέλη ορίζουν το κοινό για τους σκοπούς της παραγράφου 2, συμπεριλαμβανομένου του κοινού που πλήττεται ή είναι πιθανόν να πληγεί από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εμπίπτει στην παρούσα οδηγία, ή που έχει συμφέρον απ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως των οργανισμών που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών.
5. Τα κράτη μέλη ρυθμίζουν τις λεπτομέρειες για την ενημέρωση και τις διαβουλεύσεις με τις αρχές και το κοινό.»
- 9 Το άρθρο 11 της οδηγίας ΣΕΠΕ, με τίτλο «Σχέση με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία», ορίζει, στην παράγραφο 1:
- «Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία διεξάγεται βάσει της παρούσας οδηγίας, δεν θίγει οποιεσδήποτε απαιτήσεις της οδηγίας [85/337] ούτε οποιεσδήποτε άλλες απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου.»
- 10 Δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/92 (στο εξής: οδηγία ΕΠΕ), τα κράτη μέλη αποφασίζουν εάν τα σχέδια που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής θα υποβληθούν σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της εν λόγω οδηγίας. Στα σχέδια που εμπίπτουν στον τίτλο 10 του παραρτήματος αυτού, με επικεφαλίδα «Έργα υποδομής», περιλαμβάνονται, στο στοιχείο β', τα «[έ]ργα αστικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής εμπορικών κέντρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων».

Το βελγικό δίκαιο

- 11 Το άρθρο 1 του code wallon de l'aménagement du territoire, de l'urbanisme, du patrimoine et de l'énergie (κώδικα χωροταξίας, πολεοδομίας, πολιτιστικής κληρονομιάς και ενέργειας της Περιφέρειας της Βαλονίας), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: CWATUPE), ορίζει, στην παράγραφο 3, τα εξής: «Ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός καθορίζονται από τους ακόλουθους κανονισμούς και σχέδια:

- 1° τα ρυθμιστικά σχέδια τομέα·
- 2° τα δημοτικά χωροταξικά σχέδια·
- 3° τους περιφερειακούς πολεοδομικούς κανονισμούς·
- 4° τους δημοτικούς πολεοδομικούς κανονισμούς.»

- 12 Το άρθρο 127 του εν λόγω κώδικα διευκρινίζει τα εξής:

«§1er [...] η άδεια [δομήσεως], εκδίδεται από την Κυβέρνηση ή τον αρμόδιο υπάλληλο:

[...]

8° οσάκις αφορά ενέργειες και εργασίες εντός της περιμέτρου αστικού αναδασμού· η περίμετρος καθορίζεται με απόφαση της Κυβερνήσεως, με πρωτοβουλία ή κατόπιν προτάσεως του δημοτικού συμβουλίου ή του αρμόδιου υπαλλήλου· εκτός της περιπτώσεως που προτείνει την περίμετρο, το δημοτικό συμβούλιο διαβιβάζει τη γνωμοδότησή του εντός προθεσμίας σαράντα πέντε ημερών από την ημερομηνία της σχετικής αιτήσεως του αρμόδιου υπαλλήλου· ελλείψει διαβιβάσεως, η γνωμοδότηση λογίζεται θετική· εάν η γνωμοδότηση είναι αρνητική, η διαδικασία δεν μπορεί να συνεχιστεί· η περίμετρος αφορά κάθε σχέδιο αστικής ανάπτυξης με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό και την ανάπτυξη αστικών λειτουργιών το οποίο απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την κατασκευή δομών υπερκείμενων του χερσαίου οδικού δικτύου και των δημόσιων χώρων· το σχέδιο περιμέτρου και η εκτίμηση των επιπτώσεων που σχετίζονται με το σχέδιο αστικής ανάπτυξης υποβάλλονται προηγουμένως σε ειδικά μέτρα δημοσιότητας και σε διαβούλευση με τη δημοτική επιτροπή, εφόσον υφίσταται, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 4· το απαρτιζόμενο από τον δήμαρχο και τα μέλη σώμα διαβιβάζει τη γνωμοδότησή του εντός εβδομήντα ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αιτήσεως του αρμόδιου υπαλλήλου· ελλείψει διαβιβάσεως, η γνώμη λογίζεται θετική· μετά την υλοποίηση του έργου ή κατόπιν προτάσεως του δημοτικού συμβουλίου ή του αρμόδιου υπαλλήλου, η Κυβέρνηση καταργεί ή τροποποιεί την περίμετρο· η απόφαση περί καθορισμού, τροποποιήσεως ή καταργήσεως της περιμέτρου δημοσιεύεται δι' αναφοράς στη *Moniteur belge*.

[...]

§ 3. Εφόσον η αίτηση έχει προηγουμένως υποβληθεί στα ειδικά μέτρα δημοσιότητας που καθορίζονται από την Κυβέρνηση, καθώς και στην υποχρεωτική διαβούλευση που αναφέρεται στο άρθρο 4, εδάφιο 1, σημείο 3°, οσάκις πρόκειται για πράξεις και έργα που αναφέρονται στην § 1, εδάφιο 1, σημεία 1°, 2°, 4°, 5°, 7° και 8°, και τα οποία είτε τηρούν, είτε διαμορφώνουν είτε επαναπροσδιορίζουν τα βασικά στοιχεία του τοπίου, η άδεια μπορεί να χορηγηθεί κατά παρέκκλιση από το ρυθμιστικό σχέδιο του τομέα, από το δημοτικό χωροταξικό σχέδιο, από τον δημοτικό πολεοδομικό κανονισμό ή από το σχέδιο ευθυγραμμίσεως οδών.»

- 13 Το άρθρο 181, πρώτο και τέταρτο εδάφιο, του CWAUPE ορίζει τα εξής:

«Η Κυβέρνηση μπορεί να επιβάλλει χάριν της κοινής ωφελείας την απαλλοτρίωση των ακινήτων που περικλείονται:

[...]

5° στην περίμετρο αστικού αναδασμού·

[...]

Εντός περιμέτρου αστικού αναδασμού, παρά την έλλειψη δημοτικού χωροταξικού σχεδίου, είναι δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 58, εδάφια 3 έως 6».

- 14 Το άρθρο 58, τρίτο έως έκτο εδάφιο, του κώδικα αυτού ορίζει τα εξής:

«Σε απαλλοτρίωση δύνανται να προβούν: η Περιφέρεια, οι επαρχίες, οι δήμοι, οι αυτόνομες δημοτικές αρχές, οι διαδημοτικές συμπράξεις που έχουν ως σκοπό τον χωροταξικό σχεδιασμό ή τη στέγαση και τα δημόσια ιδρύματα και οι οργανισμοί που εξουσιοδοτούνται από τον νόμο ή το διάταγμα να προβούν σε απαλλοτρίωση για λόγους δημόσιας ωφέλειας.

Όταν η προτεινόμενη απαλλοτρίωση αποσκοπεί στην υλοποίηση της χωροταξικής ανάπτυξης σχετικά με τμήμα του εδάφους το οποίο, σύμφωνα με την άδεια δομήσεως ή κατατμήσεως προορίζεται για την κατασκευή κατοικιών ή κτιρίων εμπορικής χρήσεως, ο ιδιοκτήτης ή οι ιδιοκτήτες επιφάνειας άνω του ημίσεως των γηπέδων που περιλαμβάνονται στο εν λόγω έδαφος έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν, εντός των προθεσμιών και υπό τους όρους που καθορίζονται από την αρχή η οποία προβαίνει στην απαλλοτρίωση και εφόσον αποδεικνύουν ότι διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους, να αναλάβουν την εκτέλεση των εργασιών την οποία απαιτεί αυτός ο σχεδιασμός, καθώς και των πράξεων κατατμήσεως και αναδασμού.

Η αίτηση αυτή πρέπει να υποβληθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών μηνών από τη δημοσίευση στη *Moniteur belge* της αποφάσεως της Κυβερνήσεως περί εγκρίσεως του σχεδίου απαλλοτριώσεως.

Όταν η απαλλοτρίωση αποσκοπεί στην οργάνωση της ανάπτυξης ενός τμήματος του εδάφους που παραχωρείται για ειδικό προορισμό δυνάμει του άρθρου 49, εδάφιο 1, σημείο 2°, ο ιδιοκτήτης ή οι ιδιοκτήτες μπορούν, υπό τους όρους που προβλέπονται ανωτέρω, να ζητήσουν να αναλάβουν την εκτέλεση των εργασιών χωροταξικής ανάπτυξης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 15 Στις 27 Απριλίου 2009, ο ministre wallon du Logement, des Transports et du Développement territorial (Υπουργός Στέγασης, Μεταφορών και Ανάπτυξης της Περιφέρειας της Βαλονίας, Βέλγιο) εξέδωσε απόφαση περί καθορισμού περιμέτρου αστικού αναδασμού (στο εξής: ΠΑΑ) για το κέντρο της Orp-le-Petit, περιοχής που υπάγεται στον Δήμο Orp-Jauche (Βέλγιο). Επιληφθέν τριών προσφυγών που ασκήθηκαν κατά της αποφάσεως αυτής, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) την ακύρωσε με απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010.
- 16 Μετά την ακύρωση της ανωτέρω αποφάσεως, η Bodymat υπέβαλε ένα νέο σχέδιο για την προτεινόμενη ζώνη ΠΑΑ επιφάνειας 40 000 τ.μ. Η εταιρία αυτή πρότεινε τα πρώην βιομηχανικά κτίρια που βρίσκονται στο κέντρο της Orp-le-Petit να «αναμορφωθούν» με άξονα ένα κατάστημα ιδιοκατασκευών, ένα κατάστημα τροφίμων και άλλα μικρά συμπληρωματικά καταστήματα, το δε εμπορικό αυτό σύνολο να συμπληρωθεί με «παρακείμενες κατοικίες» καθώς και ένα νέο οδικό δίκτυο συνδεδεμένο με το υφιστάμενο δίκτυο και με χώρο στάθμευσης.

- 17 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι το σχέδιο ΠΑΑ συνοδευόταν από εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκε με τη μορφή μελέτης επιπτώσεων από ένα γραφείο μελετών και παροχής συμβουλών σε θέματα περιβάλλοντος.
- 18 Με απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, το δημοτικό συμβούλιο της Orp-Jauche ενέκρινε την ΠΑΑ για το κέντρο της Orp-le-Petit και διαβίβασε ολόκληρο τον σχετικό φάκελο στον αρμόδιο υπάλληλο (Βέλγιο) προκειμένου να συνεχισθεί η διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 127, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 8, του CWATUPE.
- 19 Με γνωμοδότηση της 6ης Ιουνίου 2011, ο αρμόδιος υπάλληλος πρότεινε την έγκριση της ΠΑΑ.
- 20 Στις 3 Μαΐου 2012, η Κυβέρνηση της Βαλονίας (Βέλγιο) ενέκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την επίμαχη ΠΑΑ.
- 21 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι οποίοι είναι ιδιώτες που κατοικούν πλησίον της ζώνης την οποία αφορά η επίμαχη ΠΑΑ, άσκησαν ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας) προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Υποστηρίζουν ότι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκε στην υπό κρίση υπόθεση δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές της οδηγίας ΣΕΠΕ, καθόσον είναι ελλιπής, εσφαλμένη και παράτυπη. Εκτιμούν ότι η ΠΑΑ εμπίπτει στην κατά την οδηγία αυτή έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» και ότι η εν λόγω οδηγία μεταφέρθηκε εσφαλμένα στο βελγικό δίκαιο.
- 22 Με την απάντησή της, η Bodymat, παρεμβαίνουσα στην κύρια δίκη, υποστηρίζει ότι μοναδικός σκοπός της ΠΑΑ είναι να καθορίσει μια περίμετρο και ότι δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των μέσων για τα οποία απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά τα οριζόμενα στην οδηγία ΣΕΠΕ.
- 23 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι για την εξέταση του βασίμου της προσφυγής της κύριας δίκης απαιτείται προηγουμένως να προσδιορισθεί η φύση και το περιεχόμενο της ΠΑΑ.
- 24 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι μοναδικός σκοπός της ΠΑΑ είναι να καθορίσει μια περίμετρο, ήτοι το περίγραμμα μιας γεωγραφικής ζώνης στην οποία είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί ένα «οικιστικό σχέδιο επαναπροσδιορισμού και αναπτύξεως πολεοδομικών λειτουργιών το οποίο απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την κατασκευή δομών υπερκείμενων της χερσαίας οδού και δημόσιων χώρων».
- 25 Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ακόμη ότι η ΠΑΑ διαφέρει από ένα σχέδιο αστικής ανάπτυξης, έστω και αν αυτό συνιστά προϋπόθεση για την έγκριση ΠΑΑ. Επομένως, ένα σχέδιο αστικής ανάπτυξης θα μπορούσε, μετά την έγκριση μιας ΠΠΑ, να τροποποιηθεί ή να προσαρμοσθεί, αλλά θα εξακολουθούσε να απαιτεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τις σχετικές κανονιστικές ρυθμίσεις.
- 26 Κατόπιν των επισημάνσεων αυτών, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει τις έννομες συνέπειες της εκδόσεως πράξεως καθορισμού ΠΑΑ. Πρώτον, η αρμόδια αρχή για την έκδοση των πολεοδομικών αδειών μεταβάλλεται. Δεύτερον, το άρθρο 127, παράγραφος 3, του CWATUPE προβλέπει ότι οι πολεοδομικές άδειες που εκδίδονται για τη γεωγραφική ζώνη που καθορίζεται με τον τρόπο αυτόν μπορούν να παρεκκλίνουν από το ρυθμιστικό σχέδιο του τομέα, από το δημοτικό χωροταξικό σχέδιο, από τον δημοτικό πολεοδομικό κανονισμό ή από το σχέδιο ευθυγραμμίσεως οδών. Τρίτον, η κυβέρνηση μπορεί να επιβάλλει, χάριν δημόσιας ωφέλειας, την απαλλοτρίωση των ακινήτων που περικλείονται σε ΠΑΑ, σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που καθορίζει το CWATUPE.
- 27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι πιθανές οχλήσεις στις οποίες αναφέρονται οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης θα μπορούσαν να εμφανισθούν μόνο με την υλοποίηση του σχεδίου αστικής ανάπτυξης. Πλην όμως, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν επιτρέπει άμεσα το εν λόγω σχέδιο, δεδομένου ότι σε σχέση με αυτό πρέπει να εκδοθούν διαφορετικές άδειες, επ' ευκαιρία των οποίων

πρέπει να πραγματοποιηθεί εκτίμηση των επιπτώσεων. Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει, εντούτοις, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου. Συγκεκριμένα, χάρη στην έκδοση πράξεως καθορισμού της ΠΑΑ, οι άδειες σχετικά με το σχέδιο αστικής ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί τη βάση του εν λόγω καθορισμού, θα μπορούν να εκδίδονται σύμφωνα με διαδικασία ειδικά καθοριζόμενη από το CWATUPE.

- 28 Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, η έκδοση πράξεως καθορισμού ΠΑΑ συνεπάγεται τη μεταβολή της νομικής κατάστασης, δεδομένου ότι καθιστά δυνατή τη χωροταξική ανάπτυξη μιας συνοικίας κατ' εφαρμογή ειδικής διαδικασίας, δυνάμενης να προκαλέσει βλάβη σε πρόσωπα όπως οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης.
- 29 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται συγχρόνως, αν και για διαφορετικούς λόγους, ως προς τη συμβατότητα του άρθρου 127, παράγραφος 1, σημείο 8, του CWATUPE τόσο με το βελγικό Σύνταγμα όσο και με το δίκαιο της Ένωσης.
- 30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και, με την ίδια απόφαση, να υποβάλει στο Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο) και στο Δικαστήριο, αντιστοίχως, το ζήτημα εάν η επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθετική ρύθμιση παραβιάζει το βελγικό Σύνταγμα και το κατά πόσον η ΠΑΑ συνιστά σχέδιο ή πρόγραμμα, κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ, διευκρινίζοντας ότι το ερώτημα που απευθύνεται στο Δικαστήριο θα θεωρηθεί ότι υποβάλλεται πράγματι σε αυτό μόνον κατόπιν της ενδεχόμενης επιβεβαίωσης από το Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο) ότι δεν υφίσταται παραβίαση του βελγικού Συντάγματος.
- 31 Με απόφαση της 16ης Ιουνίου 2016, το Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκρινε ότι το άρθρο 127, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 8, το άρθρο 127, παράγραφος 3, το άρθρο 181, πρώτο εδάφιο, σημείο 5, και το άρθρο 181, τέταρτο εδάφιο, του CWATUPE δεν παραβιάζουν το βελγικό Σύνταγμα, υπό την επιφύλαξη ότι οι «διατάξεις περί παρεκκλίσεων που επιτρέπονται από το άρθρο 127 § 3 [ερμηνεύονται] συσταλτικά και η εφαρμογή τους [είναι] δεόντως αιτιολογημένη, τούτο δε έστω και αν η αρχή που εξέδωσε την απόφαση δεν όρισε στην επίμαχη διάταξη, όσον αφορά τις άδειες που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν ΠΑΑ, ότι οι εν λόγω παρεκκλίσεις μπορούν να χορηγούνται κατ' εξαίρεση».
- 32 Μετά την έκδοση της απόφασεως αυτής, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) παρέπεμψε στο Δικαστήριο το προδικαστικό ερώτημα που του είχε υποβληθεί.
- 33 Το υποβληθέν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα έχει ως εξής:

«Εμπίπτει στην έννοια του “σχεδίου ή προγράμματος” κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας [ΣΕΠΕ] η περίμετρος που προβλέπεται από διάταξη νομοθετικής φύσεως και καθορίζεται από περιφερειακή αρχή:

- η οποία έχει ως μόνο αντικείμενο την οριοθέτηση γεωγραφικής ζώνης στην οποία είναι δυνατόν να υλοποιηθεί σχέδιο αστικής ανάπτυξης, λαμβανομένου υπόψη ότι το σχέδιο αυτό που πρέπει να επιδιώκει συγκεκριμένο σκοπό –εν προκειμένω, τον επαναπροσδιορισμό και την ανάπτυξη αστικών λειτουργιών και απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την υπερκάλυψη χερσαίου οδικού δικτύου και κοινόχρηστων χώρων– δικαιολογεί την έγκριση της περιμέτρου, έγκριση η οποία συνεπάγεται επομένως την κατ' αρχήν αποδοχή του σχεδίου, για το οποίο όμως πρέπει επίσης να εκδοθούν άδειες που απαιτούν τη διενέργεια εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων και
- η οποία έχει ως συνέπεια, από διαδικαστική άποψη, την εφαρμογή ευνοϊκότερης διαδικασίας εξαιρετικού χαρακτήρα επί των αιτήσεων αδειας για έργα ή εργασίες εντός αυτής της περιμέτρου, λαμβανομένου υπόψη ότι, αφενός μεν, οι πολεοδομικές διατάξεις που ίσχυαν για τα εν λόγω

γεωτεμάχια πριν από την έγκριση της περιμέτρου εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή, αφετέρου δε ότι κατ' εφαρμογήν της ως άνω ευνοϊκότερης διαδικασίας μπορεί να καταστεί ευχερέστερη η εξαίρεση από τις διατάξεις αυτές·

- και η οποία απολαύει τεκμηρίου κοινής ωφελείας για την εκτέλεση των απαλλοτριώσεων στο πλαίσιο του επισυναπτόμενου σε αυτήν σχεδίου απαλλοτριώσεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 34 Επισημαίνεται εισαγωγικά ότι, μολονότι το προδικαστικό ερώτημα αναφέρεται μόνο στο άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, όπως προβάλλουν αρκετοί από τους μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ζητείται να καθοριστεί τόσο εάν ΠΑΑ, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων», όπως αυτή ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, όσο και εάν η πράξη αυτή καθορισμού περιλαμβάνεται σε εκείνες που πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής.
- 35 Το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, ένα εθνικό δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα παραπέμποντας μόνο σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορεί να είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, είτε μνημονεύει τις διατάξεις αυτές είτε όχι στα ερωτήματά του. Συναφώς, στο Δικαστήριο εναπόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (απόφαση της 22ας Ιουνίου 2017, E.ON Biofor Sverige, C-549/15, EU:C:2017:490, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 36 Συναφώς, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας ΣΕΠΕ θεσπίζει τον κανόνα κατά τον οποίο εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πραγματοποιείται για όλα τα σχέδια και προγράμματα στα οποία αναφέρεται η εν λόγω διάταξη, ενώ η εξαίρεση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής εξαρτά μια τέτοια εκτίμηση από την προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη έχουν αποφασίσει, όσον αφορά τα σχέδια που αναφέρονται σε αυτό, ότι ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, L, C-463/11, EU:C:2013:247, σκέψη 32).
- 37 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι με το προδικαστικό ερώτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2, στοιχείο α', καθώς και το άρθρο 3 της οδηγίας ΣΕΠΕ έχουν την έννοια ότι ΠΑΑ, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία έχει ως μόνο αντικείμενο τον καθορισμό γεωγραφικής ζώνης εντός της οποίας είναι δυνατόν να υλοποιηθεί σχέδιο αστικής ανάπτυξης που αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό και την ανάπτυξη αστικών λειτουργιών και απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την υπερκάλυψη χερσαίου οδικού δικτύου και κοινόχρηστων χώρων και για του οποίου την υλοποίηση θα είναι δυνατή η παρέκκλιση από ορισμένους πολεοδομικούς κανόνες, εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, και πρέπει να υποβάλλεται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 38 Εισαγωγικά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας ΣΕΠΕ, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών διαστάσεων στην εκπόνηση και έγκριση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.
- 39 Ακολούθως, κατά το άρθρο της 1, στόχος της οδηγίας αυτής είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην εκπόνηση και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας ότι, σύμφωνα με

- την εν λόγω οδηγία, θα γίνεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα σχέδια και προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, σκέψη 47).
- 40 Τέλος, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της ίδιας οδηγίας, που συνίσταται στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, οι διατάξεις που οριοθετούν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και ιδίως εκείνες που περιλαμβάνουν ορισμό των πράξεων, στις οποίες αυτή αποβλέπει, χρήζουν ευρείας ερμηνείας (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, D'Oultremont κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 40 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 41 Η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα θα πρέπει να στηριχθεί στις εκτιμήσεις αυτές.
- 42 Πρώτον, το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ ορίζει τα «σχέδια και προγράμματα» που αφορά ως εκείνα που πληρούν σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, δηλαδή, αφενός, έχουν εκπονηθεί και/ή εγκριθεί από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση και, αφετέρου, απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.
- 43 Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει τη διάταξη αυτή δεχόμενο ότι «απαιτούνται», κατά την έννοια και κατ' εφαρμογή της οδηγίας ΣΕΠΕ και, κατά συνέπεια, υποβάλλονται σε διαδικασία εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, τα σχέδια και τα προγράμματα των οποίων η έγκριση στηρίζεται σε εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν τις αρμόδιες για την έγκριση των εν λόγω σχεδίων και προγραμμάτων αρχές, καθώς και τη διαδικασία εκπονήσεώς τους (απόφαση της 22ας Μαρτίου 2012, Inter-Environnement Bruxelles κ.λπ., C-567/10, EU:C:2012:159, σκέψη 31).
- 44 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, η προσβαλλόμενη απόφαση εγκρίθηκε από περιφερειακή αρχή βάσει του άρθρου 127 του CWATUPE.
- 45 Κατά συνέπεια, πληρούνται οι προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως.
- 46 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, υποβάλλονται συστηματικά σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων τα σχέδια και προγράμματα τα οποία, αφενός, εκπονήθηκαν για ορισμένους τομείς και τα οποία, αφετέρου, καθορίζουν το πλαίσιο για δυνητικές στο μέλλον άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας ΕΠΕ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Terre wallonne και Inter-Environnement Wallonie, C-105/09 και C-110/09, EU:C:2010:355, σκέψη 43).
- 47 Όσον αφορά την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ, σκοπός της διάταξης αυτής είναι ιδίως ο τομέας της «χωροταξίας ή χρήσης του εδάφους».
- 48 Το γεγονός ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται τόσο στη «χωροταξία» όσο και στη «χρήση του εδάφους» υποδηλώνει σαφώς ότι ο εν λόγω τομέας δεν περιορίζεται στη χρήση του εδάφους, υπό τη στενή έννοια, δηλαδή στην κατάτμηση του εδάφους σε ζώνες και στον καθορισμό των δραστηριοτήτων που επιτρέπονται εντός των ζωνών αυτών, αλλά ότι ο τομέας αυτός καλύπτει κατ' ανάγκην ένα ευρύτερο πεδίο.
- 49 Πράξη καθορισμού ΠΑΑ όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, λόγω τόσο της διατυπώσεώς της όσο και του σκοπού της, ο οποίος είναι να παρασχεθεί η δυνατότητα παρεκκλίσεων από τις πολεοδομικές ρυθμίσεις περί κτιρίων και του χωροταξικού σχεδιασμού, εμπίπτει στον τομέα της «χωροταξίας ή χρήσης του εδάφους» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας.

- 50 Όσον αφορά τη δεύτερη από τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί εάν ΠΑΑ όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη καθορίζει το πλαίσιο για μελλοντική αδειοδότηση των σχεδίων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας ΕΠΕ, πρέπει να εξεταστεί το περιεχόμενο και ο σκοπός της πράξεως αυτής, λαμβανομένου υπόψη του πεδίου εφαρμογής της περιβαλλοντικής εκτίμησης των έργων, όπως προβλέπεται από την εν λόγω οδηγία (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, *Terre wallonne* και *Inter-Environnement Wallonie*, C-105/09 και C-110/09, EU:C:2010:355, σκέψη 45).
- 51 Μεταξύ των έργων που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας ΕΠΕ περιλαμβάνονται, υπό τον τίτλο 10 του παραρτήματος αυτού, τα έργα υποδομής, τα οποία περιλαμβάνουν, υπό το στοιχείο β' του εν λόγω τίτλου, τα έργα αστικής ανάπτυξης.
- 52 Από το γράμμα του άρθρου 127 του CWA/TUPE προκύπτει ότι σκοπός μιας πράξεως καθορισμού ΠΑΑ, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, είναι να καθορίσει το περίγραμμα μιας γεωγραφικής ζώνης στην οποία θα είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί ένα «οικιστικό σχέδιο επαναπροσδιορισμού και αναπτύξεως πολεοδομικών λειτουργιών το οποίο απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την κατασκευή δομών υπερκείμενων της χερσαίας οδού και των δημόσιων χώρων».
- 53 Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου και του σκοπού της, μια τέτοια πράξη, καθόσον προϋποθέτει την πραγματοποίηση έργων υποδομής εν γένει και εργασιών αστικής ανάπτυξης ειδικότερα, συμβάλλει στην υλοποίηση των σχεδίων που απαριθμούνται στο εν λόγω παράρτημα.
- 54 Όσον αφορά το ζήτημα αν μια πράξη όπως η προσβαλλόμενη καθορίζει το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» αφορά κάθε πράξη η οποία καθορίζει, θεσπίζοντας κανόνες και διαδικασίες ελέγχου που έχουν εφαρμογή στον οικείο τομέα, ένα σημαντικό σύνολο κριτηρίων και προϋποθέσεων για την αδειοδότηση και την εκτέλεση ενός ή περισσότερων έργων ικανών να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, *D'Oultremont* κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 55 Συναφώς, η έννοια «σημαντικό σύνολο κριτηρίων και προϋποθέσεων» πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο ποιοτικό και όχι ποσοτικό. Συγκεκριμένα, πρέπει να αποτρέπονται πιθανές μεθοδεύσεις για την καταστρατήγηση των υποχρεώσεων που προβλέπει η οδηγία ΣΕΠΕ ενδεχομένως μέσω του κατακερματισμού των μέτρων, με αποτέλεσμα τη μείωση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της οδηγίας αυτής (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, *D'Oultremont* κ.λπ., C-290/15, EU:C:2016:816, σκέψη 48 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 56 Εν προκειμένω, από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι καίτοι μια ΠΑΑ, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεν περιέχει η ίδια ρυθμίσεις θετικού δικαίου, εντούτοις επιτρέπει παρεκκλίσεις από ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι η οριοθέτηση της ΠΑΑ από την προσβαλλόμενη απόφαση συνεπάγεται την καταρχήν αποδοχή του μελλοντικού σχεδίου αστικής ανάπτυξης, η υλοποίηση του οποίου θα καταστεί ευχερέστερη διά της χορηγήσεως παρεκκλίσεων από τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 127, παράγραφος 3, του CWA/TUPE και τους όρους που αυτό προβλέπει, οι πολεοδομικές άδειες για τη γεωγραφική ζώνη που οριοθετείται από την ΠΑΑ μπορούν να εκδίδονται κατά παρέκκλιση από το ρυθμιστικό σχέδιο του τομέα, από το δημοτικό χωροταξικό σχέδιο ή από τον δημοτικό πολεοδομικό κανονισμό.
- 57 Συναφώς, στο μέτρο που το ρυθμιστικό σχέδιο του τομέα, το δημοτικό χωροταξικό σχέδιο και ο δημοτικός πολεοδομικός κανονισμός συνιστούν, αφ' εαυτών, σχέδια και προγράμματα κατά την έννοια της οδηγίας ΣΕΠΕ, μια ΠΑΑ, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, καθόσον μεταβάλλει το πλαίσιο που ορίζεται από τα σχέδια αυτά, πρέπει να λάβει τον ίδιο χαρακτηρισμό και να υπόκειται στο ίδιο νομικό καθεστώς.

- 58 Επομένως, μολονότι μια τέτοια πράξη δεν περιέχει και δεν είναι δυνατόν να περιέχει ρυθμίσεις θετικού δικαίου, η δυνατότητα που παρέχει να επιτρέπει ευκολότερα παρεκκλίσεις από τους ισχύοντες πολεοδομικούς κανόνες μεταβάλλει τη νομική κατάσταση και συνεπάγεται την υπαγωγή της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ΠΑΑ στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, στοιχείο α', και του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ.
- 59 Υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, των οποίων το υποστατό και το περιεχόμενο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη πράξη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι πράξη όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη εμπίπτει στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας ΣΕΠΕ, και πρέπει να υποβάλλεται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 60 Τρίτον και τελευταίο, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, καίτοι η οριοθέτηση της ΠΑΑ συνεπάγεται καταρχήν αποδοχή του σχεδίου αστικής ανάπτυξης, ωστόσο ως προς αυτό απαιτείται ακόμη η έκδοση αδειών για τις οποίες είναι αναγκαία εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά την έννοια της οδηγίας ΕΠΕ.
- 61 Πρέπει να υπομνησθεί ότι θεμελιώδης σκοπός της οδηγίας ΣΕΠΕ είναι η υποβολή σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των «σχεδίων και προγραμμάτων» τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον στο στάδιο της εκπονήσεως και πριν από την έγκρισή τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2012, *Inter-Environnement Wallonie και Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, σκέψη 40 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 62 Στο πλαίσιο αυτό, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με το σημείο 39 των προτάσεών της, όπως προκύπτει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα πρέπει να πραγματοποιείται όσο το δυνατόν νωρίτερα, ώστε τα αποτελέσματά της να μπορούν ακόμη να επηρεάσουν ενδεχόμενες αποφάσεις. Πράγματι, ακριβώς κατά το στάδιο αυτό μπορούν να αναλυθούν οι διάφορες εναλλακτικές και να πραγματοποιηθούν οι στρατηγικές επιλογές.
- 63 Περαιτέρω, μολονότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας ΣΕΠΕ προβλέπει τη δυνατότητα να χρησιμοποιούνται οι χρήσιμες πληροφορίες που προέρχονται από άλλα επίπεδα λήψης αποφάσεων ή βάσει άλλου νομοθετήματος της Ένωσης, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής διευκρινίζει ότι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διεξάγεται βάσει αυτής δεν θίγει τις απαιτήσεις της οδηγίας ΕΠΕ.
- 64 Επιπλέον, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διενεργείται βάσει της οδηγίας ΕΠΕ δεν μπορεί να απαλλάσσει από την υποχρέωση διενέργειας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προβλέπει η οδηγία ΣΕΠΕ, για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων περιβαλλοντικών πτυχών της.
- 65 Στο μέτρο που υπουργική απόφαση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη συνεπάγεται, κατά τα εκτιθέμενα στη σκέψη 58 της παρούσας αποφάσεως, τροποποίηση του νομικού πλαισίου αναφοράς καθόσον παρέχει, χωρίς περιορισμούς, δυνατότητα παρεκκλίσεως από πολεοδομικούς κανόνες για όλα τα έργα που πραγματοποιούνται μεταγενέστερα εντός της συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης, η δυνατότητα αυτή ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ως εκ τούτου, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η μεταβολή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αποτέλεσαν αντικείμενο εκτιμήσεως καθιστά απαραίτητη τη νέα εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 66 Η ανωτέρω συλλογιστική διαφυλάσσει την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας ΣΕΠΕ, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι πιθανές σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον αποτελούν αντικείμενο περιβαλλοντικής εκτίμησης.

- 67 Κατόπιν των ανωτέρω, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ΣΕΠΕ έχουν την έννοια ότι απόφαση περί καθορισμού ΠΑΑ η οποία έχει ως μόνο αντικείμενο την οριοθέτηση γεωγραφικής ζώνης εντός της οποίας είναι δυνατόν να υλοποιηθεί σχέδιο αστικής ανάπτυξης που αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό και την ανάπτυξη αστικών λειτουργιών και απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την υπερκάλυψη χερσαίου οδικού δικτύου και κοινόχρηστων χώρων και για του οποίου την υλοποίηση θα είναι δυνατή η παρέκκλιση από ορισμένες πολεοδομικές διατάξεις εμπίπτει, λόγω της δυνατότητας αυτής παρεκκλίσεων, στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, και πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 68 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, έχουν την έννοια ότι απόφαση περί καθορισμού περιμέτρου αστικού αναδασμού η οποία έχει ως μόνο αντικείμενο την οριοθέτηση γεωγραφικής ζώνης εντός της οποίας είναι δυνατόν να υλοποιηθεί σχέδιο αστικής ανάπτυξης που αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό και την ανάπτυξη αστικών λειτουργιών και απαιτεί τη δημιουργία, την τροποποίηση, τη διεύρυνση, την κατάργηση ή την υπερκάλυψη χερσαίου οδικού δικτύου και κοινόχρηστων χώρων και για του οποίου την υλοποίηση θα είναι δυνατή η παρέκκλιση από ορισμένες πολεοδομικές διατάξεις εμπίπτει, λόγω της δυνατότητας αυτής παρεκκλίσεων, στην έννοια των «σχεδίων και προγραμμάτων» που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, και πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

(υπογραφές)